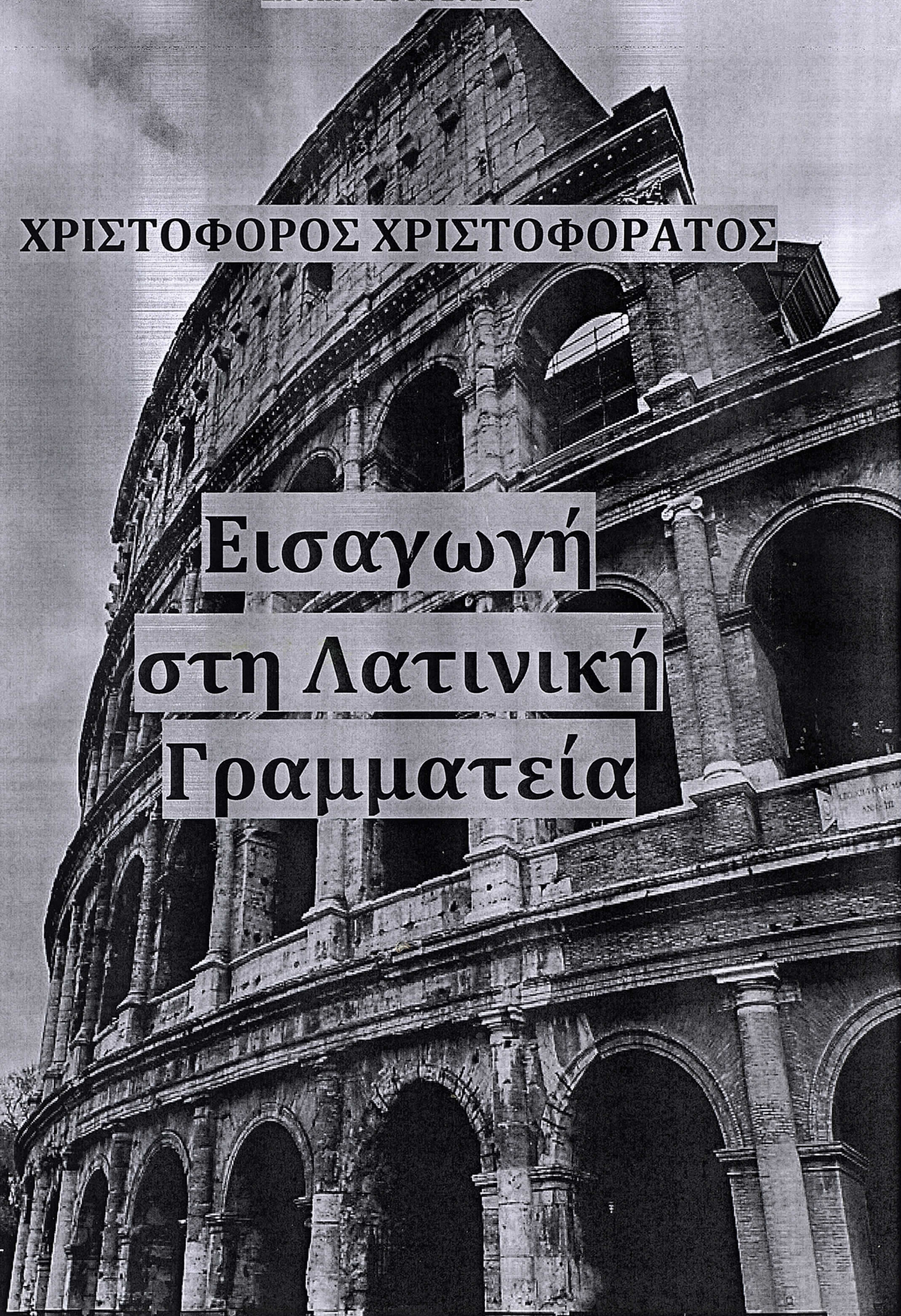

ΒΑΛΛΙΑΝΕΙΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΚΕΡΑΜΕΙΩΝ

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2024-25

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΑΤΟΣ

Εισαγωγή
στη Λατινική
Γραμματεία

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Λατινική= ινδοευρωπαϊκή οικογένεια γλωσσών Υπερίσχυσε των άλλων διαλέκτων στην Ιταλία

Οι ομοιότητες με την ελληνική οφείλονται:

- 1) κοινή καταγωγή
- 2) δάνεια του ελληνικού αποικισμού (αλφάβητο κ.τ.λ)
- 3) κατάκτηση Ελλάδας από Ρωμαίους.

Λιτή - αγροτική (ελάχιστα γραπτά ως τον 3ο αι. π.Χ.) Καλλιεργήθηκε μετά το 240 π.Χ.

Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

Παράγωγη της ελληνικής.

240 π.Χ.: γενέθλιος χρονολογία=Λίβιος Ανδρόνικος διασκευή και μετάφραση ελληνικών έργων.

Εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

Αριστοκρατική διαίρεση: χρυσός αιώνας, αργυρός, χάλκινος== αντιεπιστημονική

Περιγραφική διαίρεση: α) προκλασική ή αρχαϊκή (240-100 π.Χ.), β) κλασική (100 π.Χ -14 μ.Χ.), γ) μετακλασική (14 - 250), δ) ύστερη αρχαιότητα (250-6ος αι.)

Ιστορική διαίρεση: α) δημοκρατική (240-31 π.Χ.), β) αυγούστεια (31 π.Χ -14 μ.Χ.), γ) αυτοκρατορική (14-6ος αι.)

Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

-Στενή συνάφεια με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία

-Πρόσληψη και ανταγωνισμός: δημιουργικός διάλογος

-Ανάμειξη χρονικά διαφορετικών προτύπων

-Ιδιόρρυθμη εξέλιξη λογοτεχνικών ειδών: κωμωδία (τελευταίοι Έλληνες) ωριμάζει πρώτο, έπος (πρώτο Έλλήνων) ωριμάζει τελευταίο

-Αλλοίωση ή μεταμόρφωση των ελληνικών ειδών και παραγωγή νέων. π.χ. ελεγεία, σάτιρα

-Προοδευτική εξειδίκευση του ρωμαίου λογοτέχνη σε στενότερο ειδολογικό εύρος συμφορμός ειδών-αναζήτηση νέων δρόμων.

-Συνεχής καλλιέργεια == αισθητική αρτιότητα

-Η ρωμαϊκή λογοτεχνία εμπεριέχει και προβάλλει τον ιδιάζοντα ιδεολογικό πλούτο της ρωμαϊκής κοινωνίας: πάτρια ήθη, υποδείγματα, πολιτεία, θρησκεία, οικογένεια.

Φυσικά χαρακτηριστικά της λατινικής

Στιβαρότητα, λογική και συντακτική οργάνωση, λιτότητα+επίκτητα καλογολικά στοιχεία

===κατάλληλη η λατινική για την παγκόσμια πολιτισμική επικοινωνία, μεγάλος ο βαθμός ωριμότητάς της

Η εξέλιξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

Κλασική εποχή (100 π.Χ.-14 μ.Χ.)

Η λατινική γλώσσα διαμορφωμένη για απόδοση έντεχνου λόγου. Αρμονική σύζευξη μορφής και περιεχομένου

Δημιουργική κατάκτηση ελληνικών προτύπων.

Οι ρωμαίοι καλλιτέχνες ανταγωνίζονται τους Έλληνες κολοσσούς:

Κάτουλλος-Καλλίμαχος, Κικέρων-αττικοί ρήτορες και φιλόσοφοι, Βεργίλιος-Όμηρος, Θεόκριτος, Οράτιος-αιολική ποίηση

Μετά το 90 π.Χ.: εμφάνιση πολλών ταλέντων ===έργα κλασσικά

α) 100-40 π.Χ.: κικερώνειος λόγος, πεζογραφία,

β) 40 π.Χ.-14 μ.Χ.: υψηλή ποίηση

Λογοτεχνική αναγέννηση: με το «κίνημα των Νεωτέρων»: καλοδουλεμένα ποιήματα, σύντομα, σκοτεινό και υπαινικτικό ύφος, εκλέπτυνση, λογιότητα== Λυρική και ελεγειακή ποίηση, επύλλια, επιγράμματα

Μετά το θάνατο του Αυγούστου έχει συντελεστεί η πρόσληψη του ελληνισμού, αρχίζει ο επιγονισμός με ποιοτικά έργα και νέα ταλέντα

α. Οι χρόνοι του Κικέρωνα

Δικτατορία Σύλλα - δολοφονία Καίσαρα- περίοδος κατακτήσεων και εμφυλίων πολέμων

Ενδιαφέρον για τη ρωμαϊκή ιστορία, συμμετοχή στα εσωτερικά τεκταινόμενα, ρητορικοί λόγοι, απογοήτευση, φιλοσοφική φυγή

Αυτονόμηση από τα ελληνικά πρότυπα-προσωπικές επιλογές και κατακτήσεις σε όλα τα λογοτεχνικά είδη

Πεζογραφία

Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας (106-44 π.Χ.)

Μεγάλος ρήτορας, πάνω από 100 λόγοι πολιτικοί και δικανικοί.(3 καισαρικοί, 4 κατιλινικοί, 14 φιλιππικοί)

Θεωρητική πραγμάτευση ζητημάτων ρητορικής

Δημιουργός φιλοσοφικών διαλόγων

800 επιστολές σε 4 συλλογές.

Υπόδειγμα λατινικού λόγου=λογοτέχνης παγκόσμιας ακτινοβολίας

Βάρων (116- 27 πχ)

Από τους πιο καλλιεργημένους Ρωμαίους. 600 βιβλία για ποικίλα θέματα

Δεινός γνώστης της λατινικής γλώσσας και της αρχαιότητας.

Ιούλιος Καίσαρ(100- 44 πχ)

Ιστορικά απομνημονεύματα

Καθαρά και λιτά λατινικά

Ύφος Ξενοφώντα

Κορνήλιος Νέπω(100- 27 πχ)

ιστορική βιογραφία (25 Ελλήνων και Ρωμαίων)

Σαλλούστιος Κρίσπος(86- 35 πχ)

Θουκυδίδεια ιστοριογραφία-ιστορική μονογραφία: «De Catilinae conjuratione».

ποίηση

ποσοτικά λίγη αλλά ποιοτικά τεράστια

Βαλέριος Κάτουλλος (84-54 π.Χ.)

Πρώτη λυρική-ερωτική και επιγραμματική ποίηση (116 ποιήματα)

Πηγή έμπνευσης η Λεσβία= σύμβολο ερωτικής ποιητικής έμπνευσης. Απαισιόδοξη ερωτική ποίηση.

Λουκρήτιος (96-53 π.Χ.)

Φιλοσοφικό έπος: «de rerum natura»

Νεωτερικές αρετές εκτός της συντομίας , κοσμολογικό περιεχόμενο, κήρυγμα κατά της δεισιδαιμονίας και του φόβου του θανάτου, ύμνος στον έρωτα.

Βάρων ((116- 27 πχ)

Ψυχαγωγικές και διδακτικές «Μενίππειες σάτιρες», συνδυασμός ποιητικού και πεζού λόγου

β. Αυγούστειοι χρόνοι

Παραγωγή κλασσικής λογοτεχνίας.

Αύγουστος και Μαικήνας υποστηρίζουν οικονομικά τα κορυφαία ταλέντα.

Στράτευση στο ιδεολογικό πρόγραμμα του Αυγούστου-κύκλος Μαικήνα== επιστροφή στο mos maiorum == ανασυγκρότηση του κράτους.

έλλειψη ελευθερία λόγου == απουσία ρητορείας

Κέντρο βάρους η ποίηση

Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων : (70-19 π.Χ.)

Εθνικός ποιητής Ρωμαίων

ηρωικό και διδακτικό έπος, ποιμενικό ειδύλλιο.

«Αινειάδα»: κλασσικό έργο, καλλιμαχικός συνδυασμός Ιλιάδας και Οδύσσειας, εθνικό έπος Ρωμαίων.

Θέμα: αναχώρηση Αινεία, περιπλανήσεις, εγκατάσταση στο Λάτιο

Δέκα βουκολικές «Εκλογές»: πρότυπο ο ελληνιστικός Θεόκριτος.

Τέσσερα «Γεωργικά»: πρότυπο ο αρχαϊκός Ησίοδος . Υπηρετούν την πρόθεση του Αυγούστου για ενίσχυση της υπαίθρου

Επηρεάζει μεταγενέστερους, γίνεται πρότυπο(Αυγουστίνος , Δάντης, Πετράρχης, Σίλλερ, Πούσκιν)

Κόιντος Οράτιος Φλάκκος : (65 π.Χ.-8 μ.Χ.)

λυρική δημιουργία==καλοδουλεμένοι στίχοι με προσεκτική επιλογή λεξέων

Μετέφερε το «Αιολικό άσμα» στη Ρώμη

«Επωδοί»: πρότυπο ο ιαμβογράφος Αρχίλοχος

«Ωδές»: πρότυπα οι λυρικοί Αλκαίος,Ανακρέοντας,Πίνδαρος,Σαπφώ

Ωρίμανση ρωμαϊκής σάτιρας (Sermones)

«Epistulae»: καθιερώνεται ως κλασσικό ποιητικό είδος==Ars poetika

Ο Αύγουστος του ανέθεσε τη σύνθεση του Ύμνου της Εκάτονταετίας για την επίσημη έναρξη της «Pax Augusta»

Τα ευάρθια και σύντομα ποιήματα του, αν και δυσνόητα, αποτελούν κομψοτεχνήματα ποιητικής μικροτεχνίας.

Οι Τίβουλος (50-19 π.Χ.), Προπέρτιος (50 π.Χ.-γέννηση του Χριστού), Οβίδιος (43 π.Χ.-17 μ.Χ.) : Μεταμόρφωσαν

πλήρως την ελληνική ελεγεία και την οδήγησαν σε εφάμυλλο σημείο με τους Έλληνες.

Εμπνέονται απ' τη «λεπταλή Μούσα» και από τις αγαπημένες τους (με ψευδώνυμο) Τίβουλος(Δηλία,Νέμεση)-

Προπέρτιος(Κυνθία) –Οβίδιος(Κόριννα)

Η ερωτική ποίησή τους συνδυάζει τη λογοτεχνική σύμβαση με το γνήσιο βίωμα.

Τίβουλος: καθαρός και κομψός

Προπέρτιος: Πρωτότυπος, σκοτεινός και σύγχρονος

Οβίδιος: Πνευματώδης και ελευθερόστομος. Επινόησε και καλλιέργησε νέα ποιητικά είδη: ποιητική μυθολογική επιστολή, καλλωπιστικό έπος, «αιτιολογικό» εορτολόγιο, ποίηση της εξορίας (tristia, epistulae ex Ponto), μυθολογική

αντι-Αινειάδα, Μεταμορφώσεις(έπος 12000 στίχων με στοιχεία από ιστορία, ελεγεία, ρητορεία, τραγωδία, επύλλιο, παρωδία, φιλοσοφία)

Πεζογραφία

Τίτος Λίβιος (59 π.Χ.-17 μ.Χ.)

Πεζογραφική παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της Ρώμης απ' την ίδρυσή της έως το 9 π.χ (ab urbe condita) σε 142 βιβλία - Κεντρικές έννοιες: mos maiorum , pietas , virtus

Βιτρούβιος

-Επιστήμονας λογοτέχνης

-«De architectura»: προχωρημένες αρχιτεκτονικές γνώσεις και ευαισθησίες της εποχής.

ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ Η Λατινική γλώσσα

1. Σε ποια γλωσσική οικογένεια ανήκει η Λατινική;

Η Λατινική ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή γλωσσική οικογένεια.

2. Ποιες διαλέκτους της αρχαίας Ιταλίας γνωρίζετε;

Η Φλασκική, η Οσκική, η Ουμβρική, η Λιγουρική, Σαβελλική, Ουολσκική κ.α

3. Γιατί οι Ρωμαίοι σί όλες τις περιπτώσεις χρησιμοποιούν το επίθετο 'ρωμαίος', ενώ για τη γλώσσα τους διατήρησαν το επίθετο 'λατινική';

Η λατινική γλώσσα ήταν η διάλεκτος των Λατίνων, δηλ. των κατοίκων της περιοχής του Λατίου, στην οποία βρίσκεται και η Ρώμη. Η λατινική υπερίσχυσε των άλλων διαλέκτων με την επέκταση των Ρωμαίων σ' όλη την ιταλική χερσόνησο. Οι Ρωμαίοι, ενώ για όλες τις περιπτώσεις χρησιμοποιούσαν το εθνικό επίθετο «ρωμαίος», για τη γλώσσα τους διατήρησαν το επίθετο «λατινική».

4. Πού οφείλονται οι ομοιότητες της Λατινικής με την Ελληνική;

Οι ομοιότητες της Λατινικής με την Ελληνική οφείλονται:

Α. στην κοινή καταγωγή από την Ινδοευρωπαϊκή, όπως και των περισσότερων ευρωπαϊκών γλωσσών.

π.χ. *duo* –δύο-*due*(ιτ)-*dva*(ρωσικά), *fero* -φέρω,
pater –πατήρ-*pita*(αρχ.ινδικά)-*hair*(αρμενικά)-*athir*(αρχ.ιρλανδικά)-*fadar*(γοτθικά)-
fater(αρχ.γερμ.)-*vater*(νεογερμ.)-*pater*(ινδοευρωπαϊκά εκ της ηχοποίησης λέξης *pa-ra* των νηπίων),
mater-μήτηρ-*mather*-*madre*(ιτ)-*mat*(ρωσικά)-*matar*(αρχ.ινδικά)-*mathir*(αρχ. ιρλανδικά)-
muoter(αρχ.γερμ.)-*mutter*(νεογερμ.)-*mote*(λιθουανικά),
quinque-πέντε-*panca*(Σανσκριτικά)-*rempe*(βρετονικά)-*piec*(πολωνικά),

Β. στα πολιτιστικά και γλωσσικά δάνεια του ελληνικού αποικισμού στην κεντρική και κάτω Ιταλία, από τη Νεάπολη και την Κύμη μέχρι τη Σικελία,

Γ. στην κατάκτηση της ελληνικής Ανατολής από τους Ρωμαίους.

5. Τι γνωρίζετε για την καταγωγή του λατινικού αλφαβήτου;

Το πρώτο μεγάλο δάνειο των Ρωμαίων από τους Έλληνες ήταν το αλφάβητό τους: από την αποικία της Κύμης υιοθέτησαν τον 8ο/7ο αι. π.Χ. μια παραλλαγή ελληνικού δυτικού αλφαβήτου. Συνεπώς το «λατινικό» αλφάβητο, που σήμερα έχει γίνει παγκόσμιο κτήμα, είναι στην πραγματικότητα ελληνικό.

5. Τι γνωρίζετε για την αρχέγονη Λατινική γλώσσα; Από πότε η Λατινική καλλιεργήθηκε συστηματικά και άρχισε να δίδει αξιόλογη λογοτεχνική παραγωγή;

Η αρχέγονη λατινική γλώσσα ήταν λιτή και αγροτική, ακριβώς όπως και ο λαός που τη χρησιμοποιούσε. Για τη χρονική περίοδο μέχρι τον 3ο αι. π.Χ. διαθέτουμε ελάχιστα γραπτά μνημεία χωρίς λογοτεχνική αξία. Η συστηματική καλλιέργεια της Λατινικής και η παραγωγή αξιόλογων κειμένων έγινε μετά την ιστορική «συνάντηση» των Ρωμαίων με τους Έλληνες που πραγματοποιήθηκε το 240 π.Χ. Τη χρονιά αυτή ένας έλληνας αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, ο **Λίβιος Ανδρόνικος**, οργανώνει στη Ρώμη παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα Λατινικά.

Η γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Τι γνωρίζετε για τη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Η ρωμαϊκή λογοτεχνία δεν είναι αυτοφυής, όπως η αρχαία ελληνική λογοτεχνία. Είναι μια λογοτεχνία «παράγωγη» -η πρώτη στην Ευρώπη: γεννήθηκε υπό την επίδραση της ελληνικής γραμματείας.

Το 240 π.Χ. θεωρείται η «γενέθλιος» χρονολογία της.

Τη χρονιά αυτή ένας έλληνας αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, ο **Λίβιος Ανδρόνικος**, οργανώνει στη Ρώμη παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα Λατινικά.

Ο ίδιος μεταφράζει και την *Οδύσσεια* του Ομήρου χρησιμοποιώντας ένα εντόπιο μέτρο, το «σαντούρνιο» στίχο.

Στις ρίζες, λοιπόν, της ρωμαϊκής γραμματείας βρίσκεται ο πατέρας της ελληνικής λογοτεχνίας, ο Όμηρος, και ένα κορυφαίο ελληνικό είδος, το δράμα. Αυτές οι αρχέγονες συνθήκες γένεσης της ρωμαϊκής λογοτεχνίας θα αφήσουν ανεξάλειπτη τη σφραγίδα τους: η μετέπειτα συγγραφική παραγωγή των Ρωμαίων θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ελληνικές πηγές.

2. Ποιος ο ρόλος της ελληνικής γραμματείας στη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Το 240 π.Χ. θεωρείται η «γενέθλιος» χρονολογία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

Τη χρονιά αυτή ένας έλληνας αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, ο **Λίβιος Ανδρόνικος**, οργανώνει στη Ρώμη παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα Λατινικά.

Ο ίδιος μεταφράζει και την *Οδύσσεια* του Ομήρου χρησιμοποιώντας ένα εντόπιο μέτρο, το «σαντούρνιο» στίχο.

Στις ρίζες, λοιπόν, της ρωμαϊκής γραμματείας βρίσκεται ο πατέρας της ελληνικής λογοτεχνίας, ο Όμηρος, και ένα κορυφαίο ελληνικό είδος, το δράμα. Αυτές οι αρχέγονες συνθήκες γένεσης της ρωμαϊκής λογοτεχνίας θα αφήσουν ανεξάλειπτη τη σφραγίδα τους: η μετέπειτα συγγραφική παραγωγή των Ρωμαίων θα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις ελληνικές πηγές.

3. Τι γνωρίζετε για τον Λίβιο Ανδρόνικο και τη συμβολή του στη γένεση της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Το 240 π.Χ. θεωρείται η «γενέθλιος» χρονολογία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

Τη χρονιά αυτή ένας έλληνας αιχμάλωτος πολέμου από τον Τάραντα, ο **Λίβιος Ανδρόνικος**, οργανώνει στη Ρώμη παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα Λατινικά.

Ο ίδιος μεταφράζει και την *Οδύσσεια* του Ομήρου χρησιμοποιώντας ένα εντόπιο μέτρο, το «σαντούρνιο» στίχο.

Εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Τι γνωρίζετε για την οριοθέτηση των εποχών και των περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Στην οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας επικρατούσε παλαιότερα μια «αριστοκρατική» αξιολόγηση:

η λογοτεχνία διαιρούνταν σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.ο.κ.

Η αντίληψη αυτή θεωρείται σήμερα αντιεπιστημονική, γιατί βέβαια σε κάθε εποχή εμφανίζονται ταυτόχρονα μεγάλα ταλέντα και ήσσονες λογοτέχνες. Σήμερα χρησιμοποιείται είτε η περιγραφική διαίρεση σε **προκλασική ή αρχαϊκή** εποχή (περ. ως το 100 π.Χ.),

κλασική εποχή (περ. ως το θάνατο του Αυγούστου, το 14 μ.Χ.),

μετακλασική εποχή (ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.)

και **Ύστερη Αρχαιότητα**,

είτε η διάκριση, με ιστορικά κριτήρια,

σε **δημοκρατική** (ως το 31 π.Χ., τη ναυμαχία του Ακτίου),

αυγούστεια (ως το 14 μ.Χ.)

και (πρώιμη, μέση, ύστερη) **αυτοκρατορική** εποχή.

Σε κάθε περίπτωση το τέλος της αρχαίας ρωμαϊκής λογοτεχνίας τοποθετείται στον 6ο αι. μ.Χ., οπότε αρχίζει ο λατινικός Μεσαίωνας.

2. Με ποια κριτήρια έχει, κατά καιρούς, επιχειρηθεί η οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας; Ποιες οριοθετήσεις προτείνονται βάσει των κριτηρίων αυτών;

Στην οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας επικρατούσε παλαιότερα μια «αριστοκρατική» αξιολόγηση:

η λογοτεχνία διαιρούνταν σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.ο.κ.

Σήμερα χρησιμοποιείται είτε η περιγραφική διαίρεση σε **προκλασική** ή **αρχαϊκή** εποχή (περ.ώς το 100 π.Χ.),

κλασική εποχή (περ. ως το θάνατο του Αυγούστου, το 14 μ.Χ.),

μετακλασική εποχή (ως τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ.)

και **Ύστερη Αρχαιότητα**,

είτε η διάκριση, με ιστορικά κριτήρια,

σε **δημοκρατική** (ως το 31 π.Χ., τη ναυμαχία του Ακτίου),

αυγούστεια (ως το 14 μ.Χ.)

και (πρώιμη, μέση, ύστερη) **αυτοκρατορική** εποχή.

Σε κάθε περίπτωση το τέλος της αρχαίας ρωμαϊκής λογοτεχνίας τοποθετείται στον 6ο αι. μ..Χ.

3. Παλαιότερα, όσον αφορά στην οριοθέτηση των περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, επικρατούσε μια 'αριστοκρατική' αξιολόγηση. Γιατί η οριοθέτηση αυτή θεωρείται σήμερα αντιεπιστημονική;

Στην οριοθέτηση των εποχών και περιόδων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας επικρατούσε παλαιότερα μια «αριστοκρατική» αξιολόγηση:

η λογοτεχνία διαιρούνταν σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.ο.κ.

Η αντίληψη αυτή θεωρείται σήμερα αντιεπιστημονική, γιατί βέβαια σε κάθε εποχή εμφανίζονται ταυτόχρονα μεγάλα ταλέντα και ήσσονες λογοτέχνες.

Γενικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας

1. Να αναφέρετε συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

Το πρώτο και βασικό χαρακτηριστικό της ρωμαϊκής λογοτεχνίας είναι η **στενή συνάφειά της με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία**. Η διαπίστωση ότι «Graecia capta ferum victorem cepit et artes agresti Latio intulit» (Οράτιος) επαληθεύεται πλήρως στο χώρο της λογοτεχνίας. (η Ελλάδα, ενώ κατακτήθηκε, κατέκτησε τον άγριο νικητή και εισήγαγε τις τέχνες στο αγροτικό Λάτιο)

Επειδή η μεγάλη ανάπτυξη της ρωμαϊκής γραμματείας αρχίζει στα ελληνιστικά χρόνια, οι Ρωμαίοι απομιμούνται ταυτόχρονα ελληνιστικά, κλασικά και αρχαϊκά ελληνικά πρότυπα, παρατηρείται δηλ. **ανάμειξη χρονικά διαφορετικών προτύπων**.

Οι ιδιόρρυθμες αυτές συνθήκες οδηγούν σε μια επίσης **ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών**

Επιπλέον οι Ρωμαίοι συχνά **αλλοιώνουν ή μεταμορφώνουν τα ελληνικά είδη ή παράγουν νέα είδη.**

Άλλο χαρακτηριστικό είναι η **προοδευτική εξειδίκευση του ρωμαίου λογοτέχνη σε στενότερο ειδολογικό εύρος** αλλά με περισσότερες αξιώσεις ποιότητας και βάθους. Μετά την εξάντληση, τέλος, των λογοτεχνικών ειδών επιχειρείται ο συμφυρμός τους και αναζητούνται νέοι δρόμοι.

Εκτός από την αισθητική της αρτιότητα η ώριμη ρωμαϊκή λογοτεχνία εμπεριέχει και εκφράζει τον **ιδιάζοντα ιδεολογικό πλούτο** της ρωμαϊκής κοινωνίας

Τα φυσικά χαρακτηριστικά της Λατινικής - η στιβαρότητα, η λογική και συντακτική οργάνωση, η τάση για λιτό, συγκεκριμένο και κατανοητό λόγο - αναδεικνύονται και εμπλουτίζονται με επίκτητα καλολογικά στοιχεία από τους προικισμένους χειριστές της.

2. Με ποιο τρόπο επαληθεύεται η στενή συνάφεια της ρωμαϊκής λογοτεχνίας με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία;

Η διαπίστωση ότι «η Ελλάδα, ενώ κατακτήθηκε, κατέκτησε τον άγριο νικητή και εισήγαγε τις τέχνες στο αγροτικό Λάτιο» (*Graecia capta ferum victorem cepit et artes agresti Latio intulit* Οράτιος) επαληθεύεται πλήρως στο χώρο της λογοτεχνίας. Το ιδανικό της κατοχής των δύο γλωσσών και λογοτεχνιών (δηλ. της ελληνικής και της λατινικής: *utriusque linguae peritia*) ενσαρκώνεται σ' όλους τους ρωμαίους λογίους και λογοτέχνες, από τον Ναίβιο και τον Πλαύτο μέχρι τον Κλαυδιανό και τον Βοήθιο. Πλήθος ελληνικές λέξεις, και μαζί μ' αυτές και τα αντίστοιχα πολιτισμικά φορτία, μεταφέρονται και πολιτογραφούνται στο ρωμαϊκό λεξιλόγιο - και συχνά έτσι επιβιώνουν μέχρι σήμερα στις ρωμανικές γλώσσες. Τα ελληνικά πρότυπα γονιμοποιούν τα ρωμαϊκά ταλέντα: δίχως την αττική κωμωδία δε θα υπήρχε Πλαύτος ούτε ο Βεργίλιος χωρίς τον Όμηρο ούτε ο Οράτιος χωρίς τους αρχαϊκούς λυρικούς ή ο Σενέκας χωρίς την αττική τραγωδία.

3. Ποια είναι η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο;

Η σχέση του ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι η δημιουργική **πρόσληψη** («imitatio») και ο **ανταγωνισμός** («aemulatio») που οδηγούν στην παραγωγή λόγιας και υψηλής λογοτεχνίας με προσωπικά χαρακτηριστικά. Πρόκειται επομένως για ένα δημιουργικό διάλογο της επιγονικής με την προγονική γραμματεία. Στους μετακλασικούς χρόνους, δίπλα στα μεγάλα ελληνικά πρότυπα, τοποθετούνται και ρωμαϊκά: οι μεγάλοι λογοτέχνες της κλασικής Ρώμης, π.χ. ο Κικέρων και ο Βεργίλιος.

4. Τι συνέπειες έχει το γεγονός ότι οι Ρωμαίοι έχουν στη διάθεσή τους πρότυπα που ανήκουν σε διαφορετικές εποχές ;

Οι ιδιόρρυθμες συνθήκες οδηγούν σε μια επίσης **ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών**: η κωμωδία - ο τελευταίος ώριμος καρπός των Ελλήνων - είναι το πρώτο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη, ενώ το έπος - ο πρώτος ώριμος καρπός των Ελλήνων - ωριμάζει τελευταίο.

5. Για ποιο λόγο παρατηρείται ανάμειξη διαφορετικών χρονικά προτύπων στη ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Επειδή η μεγάλη ανάπτυξη της ρωμαϊκής γραμματείας αρχίζει στα ελληνιστικά χρόνια, οι Ρωμαίοι απομιμούνται ταυτόχρονα ελληνιστικά, κλασικά και αρχαϊκά ελληνικά πρότυπα, παρατηρείται δηλ. **ανάμειξη χρονικά διαφορετικών προτύπων**.

6. Να αναφέρετε μερικά παραδείγματα που αποδεικνύουν την ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών, την αλλοίωση ή μεταμόρφωσή τους από τους Ρωμαίους.

Η κωμωδία - ο τελευταίος ώριμος καρπός των Ελλήνων - είναι το πρώτο είδος που ωριμάζει στη Ρώμη, ενώ το έπος - ο πρώτος ώριμος καρπός των Ελλήνων - ωριμάζει τελευταίο.

Ακόμα η ρωμαϊκή ελεγεία απέχει πάρα πολύ από την ελληνική ελεγεία, ενώ η σάτιρα είναι ένα σχεδόν νέο, καθαρά ρωμαϊκό, είδος.

7. Ποιες βασικές ιδέες που αποτελούν τον ιδεολογικό πλούτο της ρωμαϊκής κοινωνίας εκφράζονται στη ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Εκτός από την αισθητική της αρτιότητα η ώριμη ρωμαϊκή λογοτεχνία εμπεριέχει και εκφράζει τον **ιδιάζοντα ιδεολογικό πλούτο** της ρωμαϊκής κοινωνίας: η προβολή των πατριων ηθών («mos maiorum») και υποδειγμάτων («exempla»), η ρωμαϊκή πολιτεία («respublica»), θρησκεία («religio») και οικογένεια («familia»), αρετές όπως η ανδρεία («virtus»), η δικαιοσύνη («iustitia»), η πίστη («fides»), η επιείκεια («clementia»), η ολιγάρκεια («frugalitas»), η εγκράτεια («constantia»), η τιμή («pudicitia»), η περιφρόνηση του πλούτου («contemptio divitiarum»), η σοφία («sapientia»), η σοβαρότητα («gravitas»), το κύρος («auctoritas»-«dignitas»), ο ανθρωπισμός («humanitas»), η μεγαλοψυχία («magnitudo animi»), κ.ά. αποτυπώνονται και προβάλλονται σ' όλα τα λογοτεχνικά είδη και σ' όλες τις εποχές.

8. Ποια είναι τα φυσικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

Τα φυσικά χαρακτηριστικά της Λατινικής - η στιβαρότητα, η λογική και συντακτική οργάνωση, η τάση για λιτό, συγκεκριμένο και κατανοητό λόγο - αναδεικνύονται και εμπλουτίζονται με επίκτητα καλολογικά στοιχεία από τους προικισμένους χειριστές της· έτσι προς τα τέλη της αρχαιότητας η γλώσσα των Ρωμαίων έχει φθάσει σε ένα επίπεδο που την καθιστά κατάλληλη για την παγκόσμια πολιτισμική επικοινωνία. Η ευρύτατη χρήση της κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα και του Ουμανισμού αποδεικνύει το βαθμό ωριμότητάς της.

1. Να αναφέρετε τα δύο χρονικά τμήματα στα οποία διαιρείται η κλασική εποχή της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

Οι κλασικοί Ρωμαίοι, σχεδόν στο σύνολο τους γόνι των παραγμένων χρόνων 133-31 π.Χ. καλύπτουν όλο το ειδολογικό φάσμα της λογοτεχνίας. Εάν θεωρήσουμε ως συμβατικό πέρας της εποχής αυτής το θάνατο (14 μ.Χ.) του Οκταβιανού Αυγούστου -μιας μορφής που σημάδεψε όχι μόνο την ιστορία αλλά και τα γράμματα-, η περίοδος εμφανίζει δύο περίπου ίσα χρονικά τμήματα: στο πρώτο, που φθάνει περίπου ως το 40 π.Χ., δεσπόζει ο λαμπερός κικερώνειος λόγος και ανθεί κυρίως η πεζογραφία: στο δεύτερο, γνωστό παγκοσμίως με τον όρο «αυγούστειοι χρόνοι», παίρνει τη σκυτάλη η υψηλή ποίηση.

2. Να αναφέρετε ρωμαίους λογοτέχνες, οι οποίοι δέχτηκαν επιρροές από Έλληνες λογοτέχνες των αρχαϊκών, κλασικών και ελληνιστικών χρόνων και τους οποίους οι πρώτοι ανταγωνίζονταν αποτελεσματικά.

Την κλασική εποχή η δημιουργική κατάκτηση των ελληνικών προτύπων ολοκληρώνεται προς κάθε κατεύθυνση. Ο ρωμαίος καλλιτέχνης τώρα πατά στέρεα στο πλούσιο έδαφος του και αποτολμά να ανταγωνιστεί με αποτελεσματικό τρόπο τους έλληνες κολοσσούς των ελληνιστικών, κλασικών και αρχαϊκών χρόνων: ο Κάτουλλος τον Καλλίμαχο, ο Λουκρήτιος τον Εμπεδοκλή, ο Κικέρων τους αττικούς ρήτορες και φιλοσόφους, ο Βεργίλιος το Θεόκριτο και τον Όμηρο, ο Οράτιος την αιολική ποίηση.

3. Τι γνωρίζετε για το «κίνημα των Νεωτέρων»;

Χαρακτηριστική για την εποχή αυτή είναι επίσης η λογοτεχνική αναγέννηση που σηματοδοτείται από το «κίνημα των Νεωτέρων»: μεταφυτεύεται στη Ρώμη το «μοντερνιστικό» ρεύμα της λογοτεχνικής σχολής του Καλλιμάχου. Οι «νεωτερικοί» ποιητές δημιουργούν πολύ καλοδοσούμενα ποιήματα, τα οποία διακρίνονται για τη συντομία τους, το σκοτεινό και υπαινικτικό ύφος, την εκλέπτυνση και τη λογιότητα. Πρόκειται για λυρική και ελεγειακή ποίηση, επύλλια και επιγράμματα.

α. Οι χρόνοι του Κικέρωνα

1. Να αναφέρετε τα γενικά χαρακτηριστικά τόσο της εποχής του Κικέρωνα όσο και του Ρωμαίου λογοτέχνη της ίδιας περιόδου.

Η δικτατορία του Σύλλα (82-79 π.Χ.) και η δολοφονία (44 π.Χ.) της κυρίαρχης πολιτικής μορφής των χρόνων αυτών, του Ιουλίου Καίσαρα,

οριοθετούν μία περίοδο γεμάτη εξωτερικές κατακτήσεις, κυρίως όμως εξοντωτικές έριδες για την εξουσία, ένα κλίμα που δημιουργεί ταυτόχρονα κεντρομόλες και φυγόκεντρες γραμματειακές τάσεις, αρχικά στο χώρο της πεζογραφίας. Ο Ρωμαίος λογοτέχνης, έχοντας κατακτήσει την εθνική του αυτοσυνειδησία, επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στη ρωμαϊκή ιστορία, παρελθούσα και σύγχρονη, στη γλώσσα και τη γραμματεία, το δίκαιο και τον πολιτισμό του. Η έντονη συμμετοχή του στα εσωτερικά τεκταινόμενα αποτυπώνεται σε ρητορικούς λόγους προσανατολισμένους στα πρότυπα των αττικών ρητόρων. Ταυτόχρονα η απογοήτευση τον ωθεί προς μία φιλοσοφική φυγή από την πραγματικότητα: με υπόστρωμα ελληνικές φιλοσοφικές προσλήψεις εμβαθύνει σε χώρους θεολογικής, κοσμολογικής, ανθρωπολογικής και κυρίως πολιτικής σκέψης με κέντρο αναφοράς πάντοτε τη Ρώμη. Ο φιλοσοφικός και πολιτικός στοχασμός αυτονομεί το διανοούμενο λογοτέχνη (που είναι συχνά ταυτόχρονα και στρατιωτικός και πολιτικός) από τα ελληνικά πρότυπα και τον οδηγεί σε προσωπικές επιλογές και κατακτήσεις. Το εύρος αυτών των κατακτήσεων περιλαμβάνει σχεδόν όλα τα λογοτεχνικά γένη.

2. Να αναφέρετε τα ρητορικά έργα του κορυφαίου εκπροσώπου της πεζογραφίας, του Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνα (106-44 π.Χ.).

Ο κορυφαίος εκπρόσωπος της πεζογραφίας, ο **Μάρκος Τύλλιος Κικέρων** (106-44 π.Χ.), υπήρξε χωρίς άλλο πρώτα-πρώτα ένας από τους μεγαλύτερους ρήτορες της αρχαιότητας. Από τα πολυάριθμα συγγράματά του σώζονται πολλοί ρητορικοί λόγοι, φιλοσοφικά έργα, επιστολές κ.α. Έγραψε πάνω από εκατό λόγους, από τους οποίους σώζονται περίπου οι μισοί (περίφημοι είναι π.χ. οι τρεις "καισαρικοί", οι τέσσερις "κατιλινικοί", με τους οποίους το έτος της υπατείας του αποκάλυψε την συνωμοσία του Κατιλίνα και έγινε έτσι σωτήρας της πατρίδας (63π.χ) και οι δεκατέσσερις "φιλιππικοί" του) και έχουν περιεχόμενο πολιτικό ή δικανικό.

3. Από πού αντλούμε πληροφορίες για την πολύπτυχη προσωπικότητα του Κικέρωνα και ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του τρόπου γραφής του, τα οποία τον εντάσσουν στον παρνασσό των αθανάτων της παγκόσμιας λογοτεχνίας;

Η πολύπτυχη προσωπικότητά του έχει ανάγλυφα αποτυπωθεί στις περίπου 800 επιστολές των τεσσάρων επιστολογραφικών συλλόγων που συγκεντρώθηκαν και δημοσιεύτηκαν μετά το θάνατο του. Η καθαρότητα της έκφρασης, η κομψότητα και η καλλιέπεια, η ζωρότητα και το υφολογικό του ύψος τον κατέστησαν κορυφαίο υπόδειγμα λατινικού λόγου και τον εγκατέστησαν στον παρνασσό των αθανάτων της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

4. Ποια στοιχεία αποδεικνύουν την άποψη που υπήρχε ήδη στα χρόνια του Κοϊντιλιανού (1ος αι. μ.Χ.) σύμφωνα με την οποία ο Βάρων (116-27 π.Χ.) ήταν 'ο πιο καλλιεργημένος ανάμεσα στους Ρωμαίους και ο καλύτερος γνώστης της λατινικής γλώσσας και όλης της αρχαιότητας^α;

Ο Βάρων(116-27 π.Χ.) είχε ήδη στα χρόνια του Κοϊντιλιανού (1ος αι. μ.Χ.) τη φήμη του "πιο καλλιεργημένου ανάμεσα στους Ρωμαίους και του καλύτερου γνώστη της λατινικής γλώσσας και όλης της αρχαιότητας: τόσο των ελληνικών όσο και των ρωμαϊκών πραγμάτων". Πράγματι έγραψε πάνω από 600 βιβλία σχετικά με τη ρωμαϊκή και παγκόσμια ιστορία, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τις καλές τέχνες, το θέατρο, τους νόμους, την παιδαγωγική, τις επιστήμες, τη γλώσσα, τη γεωργία. Πρόκειται για ένα σπάνιο και εκπληκτικό συνδυασμό εγκυκλοπαιδιστή, γραμματολόγου, γραμματικού, αρχαιοδίφη - ιστορικού, νομομαθούς, τεχνοκρίτη και φιλοσόφου, που, έχοντας στο νου του μόνο τη Ρώμη και τους Ρωμαίους, κατέθεσε μια πλούσια παρακαταθήκη στο θησαυροφυλάκιο της λατινικής γραμματείας ,συγγράφοντας επί παντός επιστητού. Σώζεται το έργο του De re rustica libri(Βιβλία περί αγροτικών πραγμάτων) και τα πέντε από τα είκοσι πέντε βιβλία του De lingua latina libri(Περί της λατινικής γλώσσας).

5. Να αναφέρετε (ονομαστικά) τους τρεις ιστοριογράφους των χρόνων του Κικέρωνα και το είδος της ιστοριογραφίας στο οποίο εξειδικεύεται και διαπρέπει ο καθένας.

Ο Ιούλιος Καίσαρ(100-44π.χ.) είναι ο καλλιτέχνης του είδους των απομνημονευμάτων: στρατιωτικές αναμνήσεις διατυπωμένες σε καθαρά και λιτά Λατινικά, σε ύφος που ανακαλεί τον Ξενοφώντα.

Ο Κορνήλιος Νέπως(100-24π.χ.), φίλος του Κικέρωνα και του Κατούλλου, εγκαινιάζει στη Ρώμη την ιστορική βιογραφία: έγραψε περίπου 25 βιογραφίες διάσημων Ελλήνων και Ρωμαίων, κυρίως στρατηγών.

Ο Σαλλούστιος Κρίσπος - ο «πρώτος στη ρωμαϊκή ιστορία», όπως τον χαρακτηρίζει ο Μαρτιάλης - μεταφέρει στη ρωμαϊκή λογοτεχνία τη θουκυδίδεια ιστοριογραφία ή καλύτερα την ιστορική μονογραφία (περίφημο είναι το έργο του Η συνωμοσία του Κατλίνα: De Catilinae coniuratione).

6. Ποιος Ρωμαίος ιστορικός διέπρεψε στη συγγραφή απομνημονευμάτων, ποιος στην ιστορική βιογραφία και, τέλος, ποιος στην ιστορική μονογραφία;

Στη συγγραφή απομνημονευμάτων διέπρεψε ο Ιούλιος Καίσαρ(100-44π.χ.), στην ιστορική βιογραφία ο Κορνήλιος Νέπως(100-27π.χ.) ενώ στην ιστορική μονογραφία ο Σαλλούστιος Κρίσπος (86-35π.χ.)

7. Τι είδους ποίηση αντιπροσωπεύει ο ποιητής Βαλέριος Κάτουλλος (84-54 π.Χ.) και ποια ήταν η πηγή της έμπνευσής του;

Ο καλλιμαχικός Νεωτερισμός γονιμοποιεί έναν κύκλο αισθαντικών ποιητών, ο διαπρεπέστερος από τους οποίους είναι χωρίς άλλο ο **Βαλέριος**

Κάτουλλος (84-54 π.Χ.). Η λυρική και επιγραμματική ποίηση βρίσκει τώρα στα 116 έξοχα ποιήματα του Κατούλλου την πρώτη κορυφαία ρωμαϊκή εκπροσώπησή της. Πηγή της έμπνευσης του Κατούλλου, αλλά και του πόθου και του πόνου του, είναι η άγνωστη κοπέλα που ονομάζει Λεσβία. Η Λεσβία έγινε μέσα από την περιπαθής ποίηση του Κατούλλου αιώνιο σύμβολο ερωτικής ποιητικής έμπνευσης.

8. Ποιος ο τίτλος και ποιο το θέμα του σκοτεινού φιλοσοφικού έπους, που έγραψε ο επικούρειος επαναστάτης ποιητής Λουκρήτιος (96-53 π.Χ.);

Όλες οι «νεωτερικές» αρετές - εκτός της συντομίας - χαρακτηρίζουν επίσης και τα έξι βιβλία του σκοτεινού φιλοσοφικού έπους Για τη φύση των πραγμάτων (*De rerum natura*) του επικούρειου επαναστάτη **Λουκρητίου (96-53 π.Χ.)**:

το εκτενές αυτό ποίημα που έχει κοσμολογικό περιεχόμενο είναι ένα κήρυγμα κατά της δεισιδαιμονίας, του φόβου του θανάτου και της μεταφυσικής καταπίεσης, ένας ύμνος του Έρωτα και της Αφροδίτης.

9. Το σατιρικό έργο του Βάρωνα. Ποια είναι η διαφορετική οπτική του σε σχέση με τους άλλους ποιητές της εποχής του;

Διαφορετικά από τον απαισιόδοξο ερωτικό Κάτουλλο(96-53 π.Χ.) και τον επαναστάτη υλιστή Λουκρήτιο(96-53 π.Χ.), ο πολυγραφότατος **Βάρρων(116-27 π.Χ.)** διακωμωδεί και σχολιάζει τα πάντα στις ψυχαγωγικές και διδακτικές του *Μενίππειες σάτιρες* (*Saturae Menippeae* : εκατόν πενήντα βιβλία!), όπου συνδυάζεται αρμονικά ο ποιητικός με τον πεζό λόγο.

ΓΑΪΟΣ ΣΑΛΟΥΣΤΙΟΣ ΚΡΙΣΠΟΣ (86 π.Χ.- 35 π.Χ.)

De Catilinae coniuratione (1,1-4)

Omnis homines, qui sese student praestare ceteris animalibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transeant veluti pecora, quae natura prona atque ventri oboedientia finxit. Sed nostra omnis vis in animo et corpore sita est: animi imperio, corporis servitio magis utimur; alterum nobis cum dis, alterum cum beluis commune est. Quo mihi rectius videtur ingeni quam virium opibus gloriam quaerere et, quoniam vita ipsa, qua fruimur, brevis est, memoriam nostri quam maxime longam efficere.

Μετάφραση Όσοι άνθρωποι έχουν βάλει σκοπό να γίνουν ανώτεροι από τα υπόλοιπα ζώα, πρέπει να προσπαθήσουν με όλες τους τις δυνάμεις να μην περάσουν τη ζωή τους στην αφάνεια σαν τα πρόβατα, που η φύση τα όρισε να περπατούν με τα τέσσερα και να υπακούν στους νόμους που τους υπαγορεύει το στομάχι τους. Αντίθετα, η δική μας δύναμη βρίσκεται όλη στο σώμα και το πνεύμα μας και μάλλον χρησιμοποιούμε το πνεύμα για να κυβερνούμε ενώ το σώμα και για να υπηρετούμε. Το ένα στοιχείο το έχουμε κοινό με τους

θεούς ενώ το άλλο με άγρια θηρία. Γι' αυτό μου φαίνεται σωστότερο να επιζητήσουμε τη δόξα με τις δυνάμεις του πνεύματος παρά με τις σωματικές μας δυνάμεις και, μια και αυτή η ζωή που ζούμε είναι σύντομη, πρέπει να κάνουμε τη ζωή όσο γίνεται διαρκέστερη. Γιατί η δόξα που φέρνουν τα πλούτη και η εξωτερική εμφάνιση είναι ρευστή, ενώ η αρετή θεωρείται ένδοξη και αιώνια.

De Catilinae coniuratione (2,7)

"Quae homines arant, navigant, aedificant virtuti omnia parent.

Sed multi mortales, dediti ventri atque somno,

indocti incultique vitam sicuti peregrinantes transiere;

quibus profecto contra naturam corpus voluptati, anima oneri fuit;

eorum ego vitam mortequem iuxta aestumo, quoniam de ytraque siletur.

Verum enim vero is demum mihi vivere atque frui anima videtur,

qui aliquo negotio intectus praeclari facinoris aut artis bonae

famam quaerit."

Μετάφραση . Όλα όσα οι άνθρωποι οργώνουν, διαπλέουν και χτίζουν υπόκεινται στην αρετή. Όμως πολλοί άνθρωποι, παραδομένοι στο φαγητό και στον ύπνο, αμόρφωτοι, ακαλλιέργητοι, περνούν τη ζωή τους σαν τους διαβάτες' σ' αυτούς βέβαια, αντίθετα προς τη φύση, το σώμα είναι συνήθως για την ηδονή και η πνοή της ζωής βάρος'

εγώ τη ζωή και το θάνατο αυτών τα βάζω στην ίδια μοίρα, αφού ούτε για το ένα ούτε για το άλλο γίνεται κανένας λόγος. Όμως, μα την αλήθεια, έχω τη γνώμη πως εκείνος μόνο μου φαίνεται να ζει και να απολαμβάνει τη χαρά της ζωής, που με ζήλο για κάποια ασχολία επιζητεί τη φήμη ενός περίλαμπρου επιτεύγματος ή καλλιτεχνήματος.

ΛΟΥΚΡΗΤΙΟΣ

96 π.Χ.- 53 π.Χ.)

De rerum natura

apparet divum numen sedesque,

quas neque concutiunt venti nec nubila nimbis

aspergunt neque nix acri concreta pruina

cana cadens violat , semperque innubilis aether

integit et large diffuso lumine ridet.

omnia suppeditat porro natura, neque ulla

res animi pacem delibat tempore in ullo.

β. Αυγούστειοι χρόνοι

1. Ποιοι και γιατί υποστηρίζουν οικονομικά τα κορυφαία ταλέντα της εποχής του Αυγούστου;

Η ρωμαϊκή Μούσα θα παραγάγει την εποχή του Αυγούστου κατεξοχήν «κλασικά» προϊόντα. Ο αυγούστειος ποιητής συνδέει στο έργο του την καλλιμαχική αυτάρκεια με το σύγχρονο πολιτικό γίγνεσθαι. Ο Αύγουστος και ο Μαικήνας υποστηρίζουν οικονομικά και συσπειρώνουν σε λογοτεχνικούς κύκλους κορυφαία ταλέντα («πατρωνεία»), με την άμεση ή έμμεση απαίτηση στράτευσης στο ιδεολογικό πρόγραμμα του Αυγούστου, το οποίο προβαλλόταν ως επιστροφή στο «*mos maiorum*» και ανασυγκρότηση του κατεστραμμένου από τους εμφύλιους πολέμους κράτους. Ωστόσο η πλήρης σχεδόν απουσία της ρητορείας τα χρόνια αυτά υποδηλώνει τις πραγματικές διαστάσεις της ελευθερίας του λόγου.

2. Να αναφέρετε ονομαστικά τους πέντε μεγάλους ποιητές των χρόνων του Αυγούστου και το ποιητικό είδος στο οποίο επιδίδονται και διαπρέπουν.

Το κέντρο βάρους την εποχή του Αυγούστου μετατοπίζεται στην ποιητική δημιουργία. Οι πέντε μεγάλοι ποιητές είναι ο Βεργίλιος, ο Οράτιος, ο Τίβουλλος, ο Προπέρτιος, και ο Οβίδιος. Οι πέντε ποιητές συνδέονται με δεσμούς εσωτερικής ποιητικής υφής και εξωτερικής φιλίας, όμως δεν επιδίδονται στα ίδια ποιητικά γένη: ο Βεργίλιος είναι ο ποιητής του ηρωικού και διδακτικού έπους και του ποιμενικού ειδυλλίου, ο Οράτιος εκπροσωπεί τη λυρική δημιουργία, ενώ οι τρεις άλλοι καλλιεργούν κυρίως την ελεγεία. Όλοι τους ανήκουν στη χορεία των κορυφαίων καλλιτεχνών της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Τα έργα τους παρέμειναν αθάνατα στο διάβα του χρόνου, συγκίνησαν και ενέπνευσαν

3. Για ποιο λόγο ο Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων (70-19 π.Χ.) θεωρείται ο «εθνικός» ποιητής των Ρωμαίων;

Ο Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων (70-19 π.Χ.) είναι αναμφίβολα ο «εθνικός ποιητής» των Ρωμαίων: η *Αινειάδα* του (*Aeneis*), που αποτελεί ίσως το «πιο κλασικό έργο όχι μόνο της ρωμαϊκής αλλά και ολόκληρης της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας», είναι ένας πολύπλοκος και πολυδιάστατος συνδυασμός της Οδύσσειας και της Ιλιάδας σε καλλιμαχικές διαστάσεις και αναγνωρίστηκε εξ αρχής ως το εθνικό έπος των Ρωμαίων. Θέμα του έργου είναι η αναχώρηση του Αινεία - του μυθικού γενάρχη των Ρωμαίων - από την Τροία, οι περιπλανήσεις του και η εγκατάστασή του στο Λάτιο.

4. Ποιο είναι το λογοτεχνικό πρότυπο του Βεργιλίου στη συγγραφή των Έρωγικών^α και των Έκλογών^α του και ποια η επίδρασή του στους νεότερους λογοτέχνες;

Λογοτεχνικό πρότυπο στις δέκα βουκολικές Έκλογές (*Eclogae*) είναι ο ελληνιστικός Θεόκριτος (*Ειδύλλια*), ενώ στα τέσσερα βιβλία των Έρωγικών (*Georgica*) πρότυπο είναι ο αρχαϊκός Ησίοδος (*Έργα και ημέραι*). Τα Έρωρικά υπηρετούν σαφώς την πρόθεση του Αυγούστου για ενίσχυση της υπαίθρου. Η παρουσία του Βεργιλίου διαπιστώνεται πληθωρική στην Ύστερη Αρχαιότητα, το Μεσαίωνα και τους Νεότερους Χρόνους: αντιγράφεται και σχολιάζεται εκτενώς, μεταφράζεται επανειλημμένα και γίνεται πηγή και πρότυπο αναρίθμητων λογοτεχνών, από τον Αυγουστίνο μέχρι το Δάντη και τον Πετράρχη, το Σίλλερ και τον Πούσκιν.

5. Για ποιο λόγο ο Κόϊντος Οράτιος Φλάκκος (65 π.Χ.-8 μ.Χ.) καυχιόταν ότι 'πρώτος αυτός μετέφερε το αιολικό άσμα^α στην Ρώμη;

Ο Κόϊντος Οράτιος Φλάκκος (65 π.Χ. - 8 μ.Χ.), ο «άριστος τολμητίας των λέξεων» (Κοϊντιλιακός), δίκαια καυχιόταν ότι «πρώτος αυτός μετέφερε το αιολικό άσμα» στη Ρώμη. Έχοντας σπουδάσει στην Αθήνα δημιουργεί τις Έπωδους (*Erodi*) με πρότυπο τον ιαμβογράφο Αρχίλοχο και τις Ωδές (*Carmina*) με πρότυπα τους λυρικούς Αλκαίο, Ανακρέοντα, Πίνδαρο, Σαπφώ κ.ά.

6. Ποίου ποιητικού είδους θεωρείται 'ευρετής^α ο Οράτιος;

Ο Οράτιος οδηγεί τη ρωμαϊκή σάτιρα στην πλήρη της ωρίμανση (*Sermones*) και καθιερώνει το είδος της ποιητικής επιστολής (της οποίας είναι «ευρετής») σε κλασική ρωμαϊκή δημιουργία.

7. Ποιας αναγνώρισης έτυχε ο Οράτιος από τους συγχρόνους του;

Το μεγαλείο του λυρισμού του Οράτιου αναγνωρίσθηκε ήδη από τους συγχρόνους του, αφού σ' αυτόν ανέθεσε ο Αύγουστος τη σύνθεση του Ύμνου της Εκατονταετίας (*Carmen saeculare*) για την επίσημη έναρξη της «*pax Augusta*» το 17 π.Χ. Τα ευάριθμα και σύντομα ποιήματα του Οράτιου, καίτοι συχνά αρκετά δυσνόητα, αποτελούν κομψοτεχνήματα ποιητικής μικροτεχνίας.

8. Να αναφέρετε την τριάδα των ρωμαίων ελεγειακών ποιητών και τα βασικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής ελεγείας.

Η τριάδα των κορυφαίων ρωμαίων ελεγεϊακών, του **Τιβούλλου** (περ. 50-19 π.Χ.), του **Προπερτίου** (περ. 50-γέννηση Χριστού) και του **Οβιδίου** (43 π.Χ. - 17 μ.Χ.), μεταμόρφωσε πλήρως την ελληνική ελεγεία. Ο πιο καθαρός και κομψός από όλους είναι ο Τίβουλλος· ο πιο πρωτότυπος, σκοτεινός και σύγχρονος ο Προπέρτιος· ο πιο πνευματώδης και ελευθερόστομος ο Οβίδιος. Και οι τρεις εμπνέονται από τη «λεπταλέη Μούσα» και από τις αγαπημένες τους που αναφέρονται με ψευδώνυμο (ο Τίβουλλος από τη Δηλία και τη Νέμεση, ο Προπέρτιος από την Κυνθία, ο Οβίδιος από την Κόριννα). Στην κεντρική θεματολογία της «ερωτικής στράτευσης» συνδυάζεται η λογοτεχνική σύμβαση και το γνήσιο βίωμα. Με τους τρεις αυτούς ποιητές η ελεγεία οδηγήθηκε σε τέτοιο ύψος, ώστε δίκαια μετά από περίπου εκατό χρόνια ο Κοϊντιλιανός να καυχείται: «και στην ελεγεία ακόμη προκαλούμε τους Έλληνες».

9. Να αναφέρετε και τα άλλα ποιητικά είδη, πλην της ελεγείας, που επινόησε και καλλιέργησε ο Οβίδιος.

Ο Οβίδιος επιπλέον επινόησε και καλλιέργησε νέα ποιητικά είδη: την πλαστή ποιητική μυθολογική επιστολή (*Ηρωίδες: Heroides*), το καλλωπιστικό έπος (*Καλλυντικά του προσώπου: Medicamina faciei*), το «αιτιολογικό» εορτολόγιο (*Fasti*) και την ποίηση της εξορίας (Θλιβερά: *Tristia* και Επιστολές από τον Πόντο: *Epistulae ex Ponto*). Ο ίδιος, αξιοποιώντας ελληνικά πρότυπα, δημιούργησε μια μυθολογική *Αντι-Αινειάδα*, τις *Μεταμορφώσεις (Metamorphoseon libri)*: πρόκειται για ένα έπος 15 βιβλίων και 12.000 στίχων, ένα καλλιτεχνικό μωσαϊκό περίπου 250 μυθολογικών ψηφίδων, με στοιχεία από την ιστορία, την ελεγεία, τη ρητορεία, την τραγωδία, το επύλλιο, την παρωδία και τη φιλοσοφία. Κοινό χαρακτηριστικό των μύθων είναι η μεταμόρφωση των ηρώων. Οι *Μεταμορφώσεις*, παρά την έκτασή τους, διαβάζονται ευχάριστα χάρis στην ελκυστική έκφραση και στο ποικίλο και ευχάριστο περιεχόμενο τους.

10. Ποια η βασική διαφορά ανάμεσα στο ιστορικό έργο του Βεργιλίου και σ' αυτό του Τίτου Λίβιου;

Εάν η *Αινειάδα* του Βεργιλίου αποτελεί μια ποιητική καταγραφή των ιστορικών καταβολών και πεπρωμένων της Ρώμης, ο **Τίτος Λίβιος** (59 π.Χ. - 17 μ.Χ.) ανέλαβε και διεκπεραίωσε την κορυφαία πεζογραφική παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της «αιώνιας Πόλης» από την ίδρυσή της (γι' αυτό και το έργο τιτλοφορούνταν *Ab urbe condita*) ως το 9 π.Χ. σε 142 βιβλία. Έννοιες όπως το «mos maiorum», η «pietas», η «virtus» είναι κεντρικά νήματα που διατρέχουν τη ρητορική και τραγική ιστοριογραφία του.

11. Για ποιο λόγο αξίζει να γίνει αναφορά στον επιστήμονα-λογοτέχνη της εποχής του Αυγούστου, τον Βιτρούβιο;

Στο χώρο της αυγούστειας πεζογραφίας αξίζει να αναφερθεί επίσης και ο επιστήμονας λογοτέχνης **Βιτρούβιος** με το εξειδικευμένο σύγγραμμά του *Για την αρχιτεκτονική (De architectura)* που αποδεικνύει τις προχωρημένες αρχιτεκτονικές γνώσεις και ευαισθησίες της εποχής.

Οβίδιος Amores 1.9

Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido;

Attice, crede mihi, militat omnis amans.

quae bello est habilis, Veneri quoque convenit aetas:

turpe senex miles, turpe senilis amor.

quos petiere duces animos in milite forti,

hos petit in socio bella puella viro.

pervigilant ambo, terra requiescit uterque:

Mars quoque deprensus fabrilia vincula sensit;

notior in caelo fabula nulla fuit.

ipse ego segnis eram discinctaque in otia natus;

molliant animos lectus et umbra meos;

impulit ignavum formosae cura puellae,

iussit et in castris aera merere suis.

inde vides agilem nocturnaue bella gerentem:

qui nolet fieri desidiosus, amet!

Κάθε εραστής είναι στρατιώτης κι ο Έρωτας έχει το στρατόπεδό του. Πίστεψέ με, Αττικέ, κάθε εραστής είναι στρατιώτης. Η ηλικία που είναι κατάλληλη για πόλεμο, αυτή ταιριάζει και στην Αφροδίτη. Άσχημο πράγμα ο γέρος στρατιώτης, άσχημος ο γεροντικός έρωτας. Το θάρρος που επιζητούν οι αρχηγοί απ' τον γενναίο στρατιώτη, αυτό επιζητεί η όμορφη κοπέλα απ' τον άντρα στο πλευρό της. Και οι δύο μένουν ξάγρυπνοι. Και οι δύο ξεκουράζονται στο χώμα.....

Κι ο Άρης, όταν πιάστηκε, ένωσε τα δεσμά του τεχνίτη. Καμιά ιστορία δεν υπήρξε πιο γνωστή στον ουρανό απ' αυτή. Εγώ ο ίδιος ήμουν νωθρός και γεννημένος για άνετη σχόλη. Το κρεβάτι και η σκιά είχαν μαλακώσει τις δυνάμεις μου. Η έγνοια για μία όμορφη κοπέλα με ταρακούνησε τον αδρανή και με διέταξε να υπηρετήσω τη θητεία μου στο στρατόπεδό της. Γι' αυτό με βλέπεις δραστήριο να διεξάγω νυχτερινούς πολέμους. Όποιος δεν θέλει να γίνει τεμπέλης, ας αγαπήσει!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΟΙΚΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

1. Η λατινική γλώσσα: σε ποια γλωσσική οικογένεια ανήκει και σε ποια περιοχή μιλιόταν;
2. Πού οφείλονται οι ομοιότητες της λατινικής γλώσσας με την ελληνική;
3. Ποιο θεωρείται το πρώτο έργο της ρωμαϊκής λογοτεχνίας; Ποιος είναι ο συγγραφέας του και ποια σημασία του;
4. Σε ποιες περιόδους διαιρείται η ρωμαϊκή γραμματεία με βάση την περιγραφική διαίρεση;
5. Σε ποιες περιόδους διαιρείται η ρωμαϊκή γραμματεία με βάση την ιστορική διαίρεση;
6. Η λατινική γλώσσα και γραμματεία θεωρείται ότι βρίσκεται σε στενή συνάφεια με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία. Με ποια στοιχεία μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη αυτή;
7. Σε ποια σχέση βρίσκεται ο Ρωμαίος λογοτέχνης με το λογοτεχνικό του πρότυπο; (Με ποιες διαδικασίες το προσεγγίζει;)
8. Τι αποτέλεσμα είχε το γεγονός ότι η μεγάλη ανάπτυξη της ρωμαϊκής λογοτεχνίας άρχισε στα ελληνιστικά χρόνια; Ποια ήταν η ιδιομορφία της ανάπτυξης των λογοτεχνικών ειδών στη Ρώμη σε σύγκριση με ό,τι συνέβη στην Ελλάδα;
9. Να αναφέρετε κάποιες από τις βασικές αξίες που προβάλλονται μέσα από τα έργα της ρωμαϊκής γραμματείας.
10. Μάρκος Τύλλιος Κικέρων: με ποια είδη ασχολήθηκε και ποια ήταν τα λογοτεχνικά χαρακτηριστικά των έργων του;
11. Ποια ήταν τα θέματα του έργου του Βάρρων;
12. Ποιος είναι ο πιο σημαντικός ιστοριογράφος των αυγούστειων χρόνων; Σε τι εστιάζει το έργο του και ποιες κεντρικές έννοιες το διατρέχουν;
13. Για ποιον λόγο ο Βαλέριος Κάτουλλος (84-54 π.Χ.) θεωρείται ο διαπρεπέστερος από τους «νεωτερικούς» ποιητές και ποια είναι η πηγή της έμπνευσής του;
14. Σε ποιο είδος ανήκει το έργο του Λουκρητίου και ποιο είναι το θέμα του;
15. Με βάση ποιο έργο του Βεργίλιου τού αποδόθηκε ο χαρακτηρισμός του «εθνικού ποιητή των Ρωμαίων»; Ποια ήταν τα λογοτεχνικά πρότυπά του;
16. Τι είδους ποίηση έγραψε ο Βεργίλιος πριν από την *Αινειάδα*; Ποια είναι τα πρότυπά της;
17. Ποια ήταν τα λογοτεχνικά πρότυπα από τα οποία επηρεάστηκε ο Οράτιος;
18. Με ποια είδη ποίησης ασχολήθηκε ο Οράτιος;
19. Ποια είναι τα έργα του Οβιδίου και σε ποια ποιητικά είδη ανήκουν;
20. Ποια περίοδο καλύπτει το ιστοριογραφικό έργο του Τίτου Λίβιου και ποια τα βασικά χαρακτηριστικά του;
21. Ποιος ιστοριογράφος των χρόνων του Κικέρωνα επιδίδεται στην ιστορική μονογραφία, ποιο είναι το πρότυπό του και ποιο το σημαντικότερο έργο του;
22. Σε ποιο είδος ανήκουν τα έργα του Ιουλίου Καίσαρα και ποιο είναι το πρότυπό του;
23. Σε ποιο είδος επιδόθηκε ο Κορνήλιος Νέπως και ποιο ήταν το θέμα του έργου του;
24. Ποιος είναι ο ποιητής των *Μεταμορφώσεων* και ποιο είναι το περιεχόμενο του έργου αυτού;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΛΕΙΣΤΟΥ ΤΥΠΟΥ

- A. Να σημειώσετε αν οι παρακάτω προτάσεις είναι Σωστές ή Λανθασμένες:
1. Η λατινική γλώσσα ανήκει στην ινδοευρωπαϊκή ομάδα γλωσσών.
 2. Η Λατινική ήταν μία από τις διαλέκτους της Ιταλίας.
 3. Η ελληνική και η λατινική γλώσσα έχουν κοινή καταγωγή από τον Ινδοευρωπαϊκή.
 4. Η λατινική και η ελληνική γλώσσα δεν παρουσιάζουν καμία ομοιότητα.
 5. Τα κοινά στοιχεία ελληνικής και λατινικής γλώσσας οφείλονται, μεταξύ άλλων, στη συνύπαρξη Ελλήνων και Ρωμαίων στην Κεντρική και Κάτω Ιταλία και στη Σικελία.
 6. Οι Ρωμαίοι διαμόρφωσαν το δικό τους αλφάβητο χωρίς επιδράσεις από άλλους λαούς.
 7. Η λατινική λογοτεχνική παραγωγή ξεκινά μετά τη συνάντηση με τους Έλληνες, περίπου το 240 π.Χ..
 8. Το πρώτο έργο της ρωμαϊκής λογοτεχνίας είναι η *Αινειάδα* του Βεργιλίου.
 9. Ο Έλληνας απελεύθερος Λίβιος Ανδρόνικος απέδωσε στα Λατινικά την *Οδύσσεια* του Ομήρου και παρουσίασε ελληνικά δράματα διασκευασμένα στα Λατινικά.
 10. Τα λογοτεχνικά είδη στη ρωμαϊκή λογοτεχνία ακολουθούν με ακρίβεια την εξέλιξη των ειδών στην αρχαία ελληνική γραμματεία: π.χ. πρώτα ωριμάζει το έπος, στη συνέχεια η λυρική ποίηση και τελευταία η κωμωδία.
 11. Η εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών στη ρωμαϊκή λογοτεχνία έχει τα δικά της χαρακτηριστικά: π.χ. πρώτα ωριμάζει η κωμωδία και τελευταίο το έπος.
 12. Οι Ρωμαίοι επηρεάστηκαν δημιουργικά και σε βάθος από τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.
 13. Οι Ρωμαίοι ακολούθησαν δουλικά τα ελληνικά τους πρότυπα.
 14. Οι Ρωμαίοι δεν δημιούργησαν κανένα νέο λογοτεχνικό είδος, αλλά ακολούθησαν απολύτως πιστά τα είδη της αρχαίας ελληνικής γραμματείας.
 15. Οι Ρωμαίοι επηρεάστηκαν από την αρχαία ελληνική λογοτεχνία μέσα από τη διαδικασία της δημιουργικής πρόσληψης και του ανταγωνισμού.
 16. Οι Ρωμαίοι επηρεάζονται ταυτόχρονα από ελληνιστικά, κλασικά και αρχαϊκά ελληνικά πρότυπα.
 17. Οι Ρωμαίοι παράγουν και νέα λογοτεχνικά είδη, όπως η σάτιρα.
 18. Οι Ρωμαίοι μεταμορφώνουν ριζικά αρχαιοελληνικά λογοτεχνικά είδη, όπως συμβαίνει με τη ρωμαϊκή ελεγεία.
 19. Η προβολή των πάτριων ηθών, η ρωμαϊκή πολιτεία και θρησκεία, η οικογένεια, αρετές όπως η ανδρεία, η πίστη, η επιείκεια, η σοφία, η σοβαρότητα, κ.ά. απουσιάζουν από τη ρωμαϊκή λογοτεχνία.
 20. Ο Κικέρων διακρίθηκε κυρίως στην ποίηση.
 21. Ο Κικέρων μεταξύ άλλων έγραψε και φιλοσοφικά έργα.
 22. Ο Κικέρων είναι πολύ γνωστός για τους ρητορικούς του λόγους.
 23. Ο Κικέρων έγραψε μεγάλο όγκο επιστολών σε πεζό λόγο.
 24. Ο Κικέρων έγραψε πολλές σάτιρες.
 25. Ο Βάρρων έγραψε έργα σε πεζό λόγο με περιεχόμενο σχετικό με τη ρωμαϊκή και παγκόσμια ιστορία, τη θρησκεία, τον πολιτισμό, τις καλές τέχνες, το θέατρο, τη γλώσσα, κ.ά.
 26. Ο Ιούλιος Καίσαρ διέπρεψε στο είδος των απομνημονευμάτων με ιστορικό περιεχόμενο.
 27. Ο Ιούλιος Καίσαρ έγραψε ιστορικές βιογραφίες πολιτικών προσώπων της αρχαίας Ρώμης.
 28. Ο Ιούλιος Καίσαρ είναι γνωστός ποιητής της κλασικής περιόδου.
 29. Ο Κορνήλιος Νέπως επιδόθηκε στην ιστορική βιογραφία.
 30. Ο Κορνήλιος Νέπως έγραψε βιογραφίες μόνο διάσημων Ρωμαίων.
 31. Ο Σαλλούστιος έγραψε βιογραφίες Ρωμαίων και Ελλήνων.
 32. Ο Σαλλούστιος επιδόθηκε στην ιστορική μονογραφία.
 33. Ο Σαλλούστιος είναι ένας από τους πιο σημαντικούς ιστορικούς της κλασικής περιόδου.

34. Ο Σαλλούστιος έγραψε ποίηση σε λυρικά μέτρα.
35. Ο Σαλλούστιος ήταν Ρωμαίος ιστορικός επηρεασμένος από το Θουκυδίδη.
36. Ο Κάτουλλος είναι πολύ γνωστός ποιητής του κινήματος των «Νεωτέρων».
37. Ο Σαλλούστιος διέπρεψε στα ιστορικά απομνημονεύματα.
38. Ο Οράτιος είναι γνωστός Ρωμαίος επικός ποιητής.
40. Ο Οράτιος έγραψε ποιητικές επιστολές.
41. Ο Οράτιος δεν επηρεάστηκε καθόλου από ελληνικά πρότυπα και ήταν εχθρικός προς το ελληνικό πνεύμα.
42. Ο Οράτιος επιδόθηκε στο ρωμαϊκό είδος της σάτιρας.
43. Ο Βεργίλιος έγραψε σάτιρα.
44. Ο Βεργίλιος έγραψε την *Αινειάδα*, το θεωρούμενο «εθνικό» έπος των Ρωμαίων.
45. Η *Αινειάδα* παρουσιάζει εμφανείς επιρροές από τα ομηρικά έπη.
46. Η *Αινειάδα* αφηγείται το ταξίδι και τις περιπέτειες του Αινεία, του μυθικού γενάρχη των Ρωμαίων, από την αναχώρησή του από την Τροία μέχρι την εγκατάστασή του στην Ιταλία.
47. Ο Βεργίλιος επιδόθηκε και στην πεζογραφία με ιστορικά θέματα.
48. Το έργο του Βεργίλιου ήταν πολύ σημαντικό για την εποχή του αλλά δεν έπαιξε κανένα ρόλο στην ιστορία της ευρωπαϊκής λογοτεχνίας.
49. Ο Βεργίλιος έγραψε μόνο το ομηρικού τύπου έπος της *Αινειάδας*.
50. Ο Βεργίλιος μετέφερε το αιολικό μέλος στη Ρώμη.
51. Ο Οράτιος μετέφερε το αιολικό άσμα στη Ρώμη.
52. Ο Τίβουλλος έγραψε ελεγειακή ποίηση.
53. Ο Προπέρτιος ήταν γνωστός επικός ποιητής της κλασικής περιόδου.
54. Ο Οβίδιος ήταν (και) ελεγειακός ποιητής της κλασικής περιόδου.
55. Οι *Μεταμορφώσεις* είναι επικό ποίημα του Ορατίου.
56. Οι *Μεταμορφώσεις* είναι ένα έπος του Οβιδίου που περιέχει πλήθος (ελληνικής κυρίως προέλευσης) μύθους.
57. Οι *Μεταμορφώσεις* του Οβιδίου είναι ελεγειακό ποίημα, αφού ο Οβίδιος είναι (και) ελεγειακός ποιητής.
58. Οι *Μεταμορφώσεις* του Οβιδίου ανήκουν στο είδος της σάτιρας.
59. Ο Λουκρήτιος έγραψε φιλοσοφικό έπος.
60. Ο Λουκρήτιος έγραψε και ηρωικό έπος, εκτός από φιλοσοφικό.
61. Το επικό ποίημα του Λουκρητίου έχει κοσμολογικό περιεχόμενο και προσπαθεί να απαλλάξει τον άνθρωπο από τη δεισιδαιμονία και το φόβο του θανάτου.
62. Ο Κάτουλλος έγραψε ηρωική επική ποίηση.
63. Το περιεχόμενο του μεγαλύτερου μέρους της ποίησης του Κατούλλου είναι κυρίως ερωτικό.
64. Ο Οράτιος επηρεάστηκε από την αρχαία αιολική ποίηση.
65. Η *Αινειάδα* έχει πρότυπό της τα ομηρικά έπη.
66. Ο Κικέρων ήταν ένας πολύ διακεκριμένος Ρωμαίος ρήτορας.
67. Ο Κικέρων έγραψε μεγάλα επικά ποιήματα.
68. Ο Τίτος Λίβιος είναι ένας σημαντικός ιστορικός της κλασικής περιόδου.
69. Ο Τίτος Λίβιος έγραψε σάτιρα και ελεγεία.
70. Ο ιστορικός Τίτος Λίβιος παρουσίασε την ιστορική διαδρομή της Ρώμης από την ίδρυσή της ως το 9 π.Χ. σε πεζό λόγο.
71. Ο ιστορικός Τίτος Λίβιος παρουσίασε την ιστορική διαδρομή της Ρώμης από την ίδρυσή της ως τις μέρες του σε ποιητικό λόγο.
72. Ο Βιτρούβιος έγραψε σε πεζό λόγο έργο για την αρχιτεκτονική.
73. Ο Βιτρούβιος έγραψε το τεχνικό του σύγγραμμα σε ποιητικό λόγο.

Β. Δίνονται ονόματα εκπροσώπων της ρωμαϊκής λογοτεχνίας. Να σημειώσετε στον παρακάτω πίνακα με ποια λογοτεχνικά είδη ασχολήθηκαν (μπορεί ένας λογοτέχνης να έχει ασχοληθεί με περισσότερα από ένα είδος).

	επική ποίηση	λυρική ποίηση	ιστοριογραφία	φιλοσοφία	ρητορική
Οράτιος					
Βεργίλιος					
Σαλλούστιος					
Κρίσπος					
Τίτος Λίβιος					
Κικέρων					

	επική ποίηση	ελεγειακή ποίηση	ιστοριογραφία	φιλοσοφία	ρητορική	Απομνημο- νεύματα
Οβίδιος						
Λουκρήτιος						
Ιούλιος Καίσαρ						
Τίτος Λίβιος						
Κικέρων						

	επική ποίηση	ελεγειακή ποίηση	ιστοριογραφία	φιλοσοφία	ρητορική
Προπέρτιος					
Οβίδιος					
Βεργίλιος					
Σαλλούστιος					
Κρίσπος					
Τίτος Λίβιος					
Κικέρων					

	επική ποίηση	σάτιρα	λυρική ποίηση	επιστολογραφία	ιστορική βιογραφία
Οράτιος					
Κορνήλιος Νέπω					
Βεργίλιος					
Κάτουλλος					
Κικέρων					

	επική ποίηση	ελεγειακή ποίηση	ιστοριογραφία	φιλοσοφία	ρητορική
Οβίδιος					
Τίβουλλος					
Βεργίλιος					
Σαλλούστιος Κρίσπος					
Τίτος Λίβιος					
Κικέρων					

Γ. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α με τα στοιχεία της στήλης Β. Κάποιοι λογοτέχνες της στήλης Α μπορεί να αντιστοιχούν σε περισσότερα από ένα στοιχεία της στήλης Β ή να μην αντιστοιχούν σε κανένα στοιχείο της στήλης Β.

A	B
1. Σαλλούστιος Κρίσπος	α. Αινειάδα
2. Βεργίλιος	β. Για τη φύση των πραγμάτων
3. Οράτιος	γ. Μεταμορφώσεις
4. Οβίδιος	δ. Η συνωμοσία του Κατιλίνα
5. Τίτος Λίβιος	ε. Ωδές
6. Βάρρων	στ. Απομνημονεύματα
7. Λουκρήτιος	ζ. Επιστολές (Epistulae)
8. Ιούλιος Καίσαρ	η. Εκλογές
	θ. Ποίηση της εξορίας (Θλιβερά, Επιστολές από τον Πόντο)
	ι. Ιστορία από την ίδρυση της Ρώμης

Δ. Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

1. Με ποιο από τα παρακάτω λογοτεχνικά είδη δεν ασχολήθηκε ο Κικέρων;

- α. ρητορική
- β. ιστοριογραφία
- γ. φιλοσοφία
- δ. επιστολογραφία

2. Ποιος από τους παρακάτω ποιητές δεν θεωρείται ελεγειακός;

- α. Βεργίλιος

- β. Τίβουλλος
γ. Προπέρτιος
δ. Οβίδιος

3. Ποιος από τους παρακάτω λογοτέχνες θεωρείται ο «ιδρυτής» της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

- α. Οράτιος
β. Κικέρων
γ. Λίβιος Ανδρόνικος
δ. Ιούλιος Καίσαρ

4. Ποιο από τα παρακάτω δεν αποτελεί χαρακτηριστικό της ρωμαϊκής λογοτεχνίας;

- α. η ανάμειξη χρονικά διαφορετικών προτύπων
β. η ιδιόρρυθμη εξέλιξη των λογοτεχνικών ειδών
γ. η παραγωγή νέων ποιητικών ειδών
δ. η δουλική μίμηση των αρχαιοελληνικών προτύπων

5. Ποιος από τους παρακάτω ποιητές καλλιέργησε νέα ποιητικά είδη, όπως το «καλλωπιστικό έπος»;

- α. Προπέρτιος
β. Βεργίλιος
γ. Οβίδιος
δ. Οράτιος

6. Ποιος από τους παρακάτω συγγραφείς εγκαινίασε στη Ρώμη την ιστορική βιογραφία;

- α. Βιτρούβιος
β. Κορνήλιος Νέπως
γ. Βεργίλιος
δ. Οράτιος

7. Ποιος από τους παρακάτω συγγραφείς είναι ο καλλιτέχνης του είδους των απομνημονευμάτων;

- α. Οράτιος
β. Προπέρτιος
γ. Ιούλιος Καίσαρ
δ. Τίτος Λίβιος

8. «Η συνωμοσία του Κατλίνα» είναι έργο του:

- α. Κικέρωνα
β. Κορνηλίου Νέπωμα
γ. Σαλλούστιου Κρίστου
δ. Τίτου Λίβιου

9. Ποιος από τους παρακάτω συγγραφείς έχει τη φήμη του «πιο καλλιεργημένου ανάμεσα στους Ρωμαίους και του καλύτερου γνώστη της λατινικής γλώσσας»;

- α. ο Κικέρων
β. ο Βάρρων
γ. ο Ιούλιος Καίσαρ

δ. ο Κορνήλιος Νέπωσ

Ε. Να σημειώσετε με ένα Χ ποιοι από τους παρακάτω Ρωμαίους συγγραφείς και ποιητές κατατάσσονται γραμματολογικά στα χρόνια του Κικέρωνα και ποιοι στην αυγούστεια εποχή.

	χρόνοι του Κικέρωνα	Αυγούστεια εποχή
Οράτιος		
Βεργίλιος		
Κορνήλιος Νέπωσ		
Κάτουλλος		
Οβίδιος		

	χρόνοι του Κικέρωνα	Αυγούστεια εποχή
Τίτος Λίβιος		
Προπέρτιος		
Ιούλιος Καίσαρ		
Σαλλούστιος Κρίσπος		
Κάτουλλος		

	χρόνοι του Κικέρωνα	Αυγούστεια εποχή
Λουκρήτιος		
Τίβουλλος		
Βιτρούβιος		
Κορνήλιος Νέπωσ		
Βάρρων		

ΣΤ. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις επιλέγοντας τη σωστή απάντηση:

1. Η λατινική απόδοση της _____ από τον Λίβιο Ανδρόνικο θεωρείται το πρώτο έργο της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.

α. Οδύσσειας β. Ιλιάδας γ. Αγίας Γραφής

2. Βασικά χαρακτηριστικά της ρωμαϊκής λογοτεχνίας είναι η _____ (*imitatio*) της αρχαίας ελληνικής γραμματείας και ο ανταγωνισμός με αυτήν.

α. δημιουργική πρόσληψη β. δουλική αντιγραφή γ. απαξίωση

3. Ως εθνικό έπος των Ρωμαίων θεωρείται το έργο _____, όπου περιγράφονται οι περιπέτειες των μυθικών προγόνων των Ρωμαίων κατά το ταξίδι τους από την Τροία στην ιταλική χερσόνησο.

α. Η συνωμοσία του Κατιλίνα β. Ηρωίδες γ. Αινειάδα

4. Ο Ιούλιος Καίσαρ έγραψε το ιστορικού περιεχομένου έργο του σε μορφή _____.

α. απομνημονευμάτων β. θουκυδίδειας ιστοριογραφίας γ. ιστορικής βιογραφίας

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΕΤΩΝ

Σε ποιους λόγους οφείλονται οι ομοιότητες της λατινικής με την ελληνική γλώσσα;

Ποια παλαιότερη διαίρεση των εποχών της ρωμαϊκής λογοτεχνίας δε γίνεται αποδεκτή σήμερα και γιατί;

Σε ποιες περιόδους χωρίζεται η ρωμαϊκή λογοτεχνία σύμφωνα με την περιγραφική διαίρεση

Σε ποιες περιόδους χωρίζεται, με βάση ιστορικά κριτήρια, η ρωμαϊκή λογοτεχνία;

Ποιοι είναι οι ιστοριογράφοι των χρόνων του Κικέρωνα και σε ποιο είδος διακρίνεται ο καθένας ;

Σε ποια εποχή της ρωμαϊκής λογοτεχνίας εντάσσονται οι "νεωτερικοί" ποιητές και ποια είναι τα κύρια χαρακτηριστικά των ποιημάτων τους;

Ποια νέα ποιητικά είδη επινόησε και καλλιέργησε ο Οβίδιος ;

Τι γνωρίζετε για τις «Μεταμορφώσεις» του Οβιδίου;

Να ξαναγράψετε στο τετράδιό σας τις παρακάτω προτάσεις συμπληρώνοντας τα κενά: «Γενέθλιος» χρονολογία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας θεωρείται το έτος Οι εποχές της ρωμαϊκής λογοτεχνίας, με βάση ιστορικά κριτήρια, είναι η, η και η

Να αντιστοιχίσετε κάθε συγγραφέα της Στήλης Α με ένα στοιχείο της Στήλης Β .

Στήλη Α

Στήλη Β

1. Βιργίλιος	α. de bello civili
2. Ιούλιος Καίσαρας	β. de catilinae coniuratione
3. Σαλλούστιος	γ. Εκλογές
4. Οράτιος	δ. de bello Poenico
5. Κάτουλλος	ε. ab urbe condita
	στ. επύλλια
	ζ. sermones

Να γράψετε στο τετράδιό σας τα λογοτεχνικά είδη της Στήλης Α και δίπλα στο καθένα το δημιουργό από τη Στήλη Β. (Δύο στοιχεία της Στήλης Β περισσεύουν.)

Στήλη Α

Στήλη Β

Ιστορική βιογραφία	Βιτρούβιος
Απομνημονεύματα	Προπέρτιος
Λυρική ποίηση	Κορνήλιος Νέπω
Ελεγειακή ποίηση	Λουκρήτιος
	Οράτιος
	Ιούλιος Καίσαρ

Να μεταφέρετε στο τετράδιό σας τα έργα της Στήλης Α και δίπλα στο καθένα το δημιουργό που αντιστοιχεί σωστά στο κάθε έργο από τη Στήλη Β.

Στήλη Α

Στήλη Β

Αινειάδα (Aeneis)	Τίτος Λίβιος

Ωδές (Carmīna)

Πόπλιος Βεργίλιος Μάρων

Περί της λατινικής γλώσσας (de lingua Latina libri)

Λουκρήτιος

Μεταμορφώσεις (Metamorphoseon libri)

Κόιντος Οράτιος Φλάκκος

Για τη φύση των πραγμάτων (De rerum natura)

Μάρκος Τύλλιος Κικέρων

Βάρων

Οβίδιος

Από τα παρακάτω ονόματα να σχηματίσετε πέντε ζεύγη αιτιολογώντας την κάθε επιλογή.
Θουκυδίδης-Βάρρων-Αρχίλοχος-Σαλλούστιος-Βιτρούβιος-Βεργίλιος-Οράτιος-Μένανδρος-Αριστοτέλης-
Καίσαρας-Ησίοδος-Λίβιος-Ανδρόνικος-Ξενοφώντας

Από τα παρακάτω ονόματα να σχηματίσετε ζεύγη αιτιολογώντας την κάθε επιλογή.
Κικέρων-Λουκρήτιος – Καλλίμαχος -Πλούταρχος – Επίκουρος-Κορνήλιος Νέπωσ- Μίμνερμος-
Κάτουλλος-Δημοσθένης -Προπέρτιος

Χαρακτηρίστε τις προτάσεις με την ένδειξη Σωστό ή Λάθος.

1. Οι Ρωμαίοι παράγουν νέα λογοτεχνικά είδη.
2. Η ρωμαϊκή λογοτεχνία είναι παράγωγη, γιατί δημιουργήθηκε μετά από την ελληνική.
3. Το τέλος της ρωμαϊκής λογοτεχνίας δε συμπίπτει με την πτώση της Ρώμης.
4. Στη ρωμαϊκή λογοτεχνία το έπος ωριμάζει πρώτο.
5. Οι Ρωμαίοι μιμούνται κυρίως κλασικά ελληνικά πρότυπα.
6. Η επική ποίηση με το δακτυλικό εξάμετρο αποτελεί τον πρώτο καρπό της ρωμαϊκής λογοτεχνίας.
7. Οι νεώτεροι ασχολούνται κυρίως με την τραγωδία.
8. Οι Επωδοί και οι Ωδές είναι έργα του Ορατίου.
9. Ο πρώτος μεγάλος ποιητής της λατινόφωνης δύσης είναι ο Κάτουλλος.
10. Ο Ιούλιος Καίσαρ συνέγραψε στρατιωτικά απομνημονεύματα ακολουθώντας πιστά τη Θουκυδίδεια ιστοριογραφία.
11. Ο Κικέρωνας χρησιμοποίησε τον όρο *poetae novi* τονίζοντας την πρωτοτυπία του έργου τους αλλά και αποδοκιμάζοντάς τους.
12. Κορυφαίοι Ρωμαίοι λυρικοί ποιητές είναι ο Τίβουλλος, ο Οβίδιος και ο Τίτος Λίβιος.
13. Η γενέθλιος χρονολογία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας τοποθετείται περίπου στα μέσα του 2ου π.Χ. αιώνα.
14. Όλα τα χαρακτηριστικά των «νεωτερικών ποιητών» τα βρίσκουμε στο έργο του επαναστάτη ποιητή Λουκρήτιου *de rerum natura*.
11. Ο πολυγραφότατος Βάρρων ασχολήθηκε μόνο με όλα τα είδη του πεζού λόγου.
12. Σύμφωνα με την περιγραφική διαίρεση η ρωμαϊκή λογοτεχνία διαιρείται σε «χρυσό αιώνα», «αργυρό αιώνα» κ.ο.κ., αντίληψη η οποία όμως θεωρείται σήμερα αντιεπιστημονική.
13. Ο Λίβιος Ανδρόνικος μεταφράζει στα Λατινικά την «Οδύσσεια» του Ομήρου.
14. Η κλασική εποχή της λατινικής λογοτεχνίας εκτείνεται έως τα μέσα του 3ου αιώνα μ.Χ.
15. Βασικό χαρακτηριστικό της ρωμαϊκής λογοτεχνίας είναι η στενή συνάφειά της με την ελληνική γλώσσα και γραμματεία.
16. Το πρώτο λογοτεχνικό είδος που ωριμάζει στη Ρώμη είναι το έπος.
17. Οι «κατιλινικοί» λόγοι είναι έργο του Βάρρων.
18. Η «Αινειάδα» του Βεργιλίου αναγνωρίζεται ως το εθνικό έπος των Ρωμαίων.

ΘΕΜΑ 2024 Για καθεμιά από τις προτάσεις της Στήλης Α να σημειώσετε το γράμμα της Στήλης Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση.

Στήλη Α

Στήλη Β

1. Οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν παντού το επίθετο «ρωμαίος», ενώ για τη γλώσσα τους διατήρησαν το επίθετο	α. «ελληνορωμαϊκή». β. «λατινική». γ. «ιταλική».
2. Το 240 π.Χ. οργανώνει παραστάσεις θεάτρου με ελληνικά έργα διασκευασμένα στα λατινικά	α. ο Λίβιος Ανδρόνικος. β. ο Ναίβιος. γ. ο Πλάυτος.
3. Το λογοτεχνικό είδος που ωριμάζει τελευταίο στη Ρώμη είναι	α. η λυρική ποίηση. β. το έπος. γ. η κωμωδία.
4. Την ιστορική βιογραφία εγκαινιάζει στη Ρώμη	α. ο Προπέρτιος. β. ο Οράτιος. γ. ο Κορνήλιος Νέπως.
5. Την πρόθεση του Αυγούστου για ενίσχυση της υπαίθρου υπηρετεί το έργο του Βεργιλίου	α. Ωδές. β. Μεταμορφώσεις. γ. Γεωργικά.

ΘΕΜΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ 2024

B1. Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με βάση το περιεχόμενό τους ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

1. Η λατινική ήταν μία από τις διαλέκτους της αρχαίας Ιταλίας.
2. Οι Ρωμαίοι παράγουν και νέα λογοτεχνικά είδη, όπως η σάτιρα.
3. Ο Βάρρων έγραψε έργα σε ποιητικό λόγο με περιεχόμενο σχετικό με τη ρωμαϊκή και παγκόσμια ιστορία.
4. Ο Κορνήλιος Νέπως έγραψε βιογραφίες μόνο διάσημων Ρωμαίων.
5. Ο Οράτιος είναι γνωστός Ρωμαίος επικός ποιητής.

ΘΕΜΑ 2023

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με βάση το περιεχόμενό τους ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

1. Η λατινική γλώσσα έχει καταγωγή από την ινδοευρωπαϊκή ομάδα γλωσσών.
2. Ο Κικέρων διακρίνεται κυρίως για το ποιητικό του έργο.
3. Ο Ιούλιος Καίσαρ διέπρεψε στο είδος των απομνημονευμάτων με ιστορικό περιεχόμενο.
4. Ο Τίτος Λίβιος θεωρείται ο ευρητής του είδους της ποιητικής επιστολής.
5. Ο Βιτρούβιος είναι ο συγγραφέας του έργου «Για τη φύση των πραγμάτων» (De rerum natura).

ΘΕΜΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ 2023

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις με βάση το περιεχόμενό τους ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

1. Το πρώτο μεγάλο δάνειο των Ρωμαίων από τους Έλληνες ήταν το αλφάβητό τους.
2. Ο Λίβιος Ανδρόνικος μετέφρασε στα λατινικά την Ιλιάδα του Ομήρου.
3. Η σχέση του Ρωμαίου λογοτέχνη με το ελληνικό πρότυπο είναι η δημιουργική πρόσληψη («imitatio») και ο ανταγωνισμός («aemulatio»).
4. Τα Γεωργικά (Georgica) είναι έργο του Κόιντου Οράτιου Φλάκκου.
5. Ο Προπέρτιος επινόησε και καλλιέργησε την ποίηση της εξορίας.

ΘΕΜΑ 2022

Να αντιστοιχίσετε κάθε συγγραφέα της Στήλης Α με το γραμματειακό είδος της Στήλης Β, το οποίο υπηρετεί (δύο στοιχεία της Στήλης Β περισσεύουν).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. Βιργίλιος	α. Απομνημονεύματα
2. Ιούλιος Καίσαρας	β. Λυρική ποίηση
3. Σενέκας	γ. Επική ποίηση
4. Οράτιος	δ. Φιλοσοφία
5. Κορνήλιος Νέπως	ε. Ιστορική βιογραφία
	στ. Μυθιστόρημα
	ζ. Επίγραμμα

ΘΕΜΑ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΩΝ 2022

Για καθεμιά από τις προτάσεις της Στήλης Α να καταγράψετε το γράμμα της Στήλης Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση.

Στήλη Α

Στήλη Β

1. «Γενέθλιος» χρονολογία της ρωμαϊκής λογοτεχνίας θεωρείται το έτος	α. 240 π.Χ. β. 100 π.Χ. γ. 31 π.Χ.
2. Οι Ρωμαίοι ανοίγουν έναν δημιουργικό διάλογο με τα ελληνικά πρότυπα μέσω της πρόσληψης και του	α. εγκυκλοπαιδισμού. β. αρχαϊσμού. γ. ανταγωνισμού.
3. Το πρώτο λογοτεχνικό είδος που ωριμάζει στη Ρώμη είναι	α. το έπος. β. η ελεγεία. γ. η κωμωδία.
4. Από τους παρακάτω λογοτέχνες με την ελεγεϊκή ποίηση δεν ασχολήθηκε	α. ο Τίβουλλος. β. ο Βεργίλιος. γ. ο Προπέρτιος.
5. Το έπος Μεταμορφώσεις συνέγραψε ο Ρωμαίος ποιητής	α. Οβίδιος. β. Κάτουλλος. γ. Οράτιος.